

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ผู้บริหารสถานศึกษา นับว่าเป็นผู้นำในองค์กรที่จะต้องรับผิดชอบผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นภายในสถานศึกษา เป็นต้นว่า ครู นักเรียน นักการภารโรง และภายนอกสถานศึกษา เช่น ผู้ปกครอง พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ของนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน ต่างก็เฝ้ามองความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา ดังนั้น ผู้นำในสถานศึกษาจึงต้องประสบกับข้อวิพากษ์-วิจารณ์ต่าง ๆ นานา ทั้งในส่วนดี และส่วนที่ยังบกพร่อง เป็นต้นว่า การบริหารสถานศึกษา ยังไม่ประสบความสำเร็จในมาตรฐานบางข้อ เช่น การปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน การขาดการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การจัดโครงสร้างของสถานศึกษาให้ทันสมัย และการจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เป็นต้น ข้อวิพากษ์ต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นการท้าทายความสามารถในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา

เมื่อก้าวถึงภาวะผู้นำ Yukl (as cited in Hoy & Miskel, 2008, pp. 418-419) กล่าวว่า เป็นกระบวนการของอิทธิพลทางสังคม ซึ่งคน ๆ หนึ่ง สามารถช่วยเหลือสนับสนุนคนอื่น ๆ เพื่อให้ทำงานทั่ว ๆ ไปได้สำเร็จ ภาวะผู้นำจึงเป็นบทบาทพิเศษหรือกระบวนการจากอิทธิพลทางสังคม ในอีกแง่มุมหนึ่ง คือ ในกลุ่มต่าง ๆ ทั้งหมดจะต้องมีผู้มีบทบาทของความเป็นผู้นำที่จะต้องรับผิดชอบ และมีหน้าที่ต้องปฏิบัติที่ไม่สามารถแบ่งปันความรับผิดชอบไปให้บุคคลอื่น ๆ ในกลุ่มได้ อย่างไรก็ตามพฤติกรรมของผู้นำ 5 ประการหลัก ได้แก่ พฤติกรรมที่ใช้ช่องทางเพื่อนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน พฤติกรรมที่มุ่งสัมฤทธิ์ผลของงาน พฤติกรรมที่คอยสนับสนุน พฤติกรรมการแบ่งปันความเป็นผู้นำในกลุ่ม และ พฤติกรรมผู้นำที่ใช้คำนิยามเป็นแนวทางในการนำผู้ตาม โดยการส่งเสริมให้ผู้ตามมีความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง (Hoy & Miskel, 2008, p. 443)

ค่านิยมเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะบ่งชี้ว่า บุคคลจะประพฤติหรือปฏิบัติตนเอง และสังคม การเลือกกระทำของแต่ละคนจึงขึ้นอยู่กับค่านิยมที่เขายึดถืออยู่เป็นสำคัญ ค่านิยมใดได้รับการตอกย้ำอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เป็นระยะเวลานานและทุกระดับของระบบสังคม ค่านิยมเหล่านั้นก็จะจัดตัวเป็นระบบค่านิยม พัฒนาเป็นลักษณะนิสัย และจะฝังรากลึกกลงไปเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อมีค่านิยมใหม่ที่ขัดกัน ค่านิยมที่สำคัญหรือระบบค่านิยมที่ฝังรากลึกในบุคคลอยู่ก่อนแล้ว บุคคลก็จะมีปฏิกิริยาไม่ยอมรับหรือต่อต้าน และนำไปสู่การแสดงออกที่เป็นความขัดแย้งอย่างรุนแรง ดังนั้นหากค่านิยมทั้งหมดสามารถนำออกมาวัดและจัดทำเป็นแผนที่ระบบแล้ว ก็จะเป็นภาพพื้นฐานที่จะนำมาพิจารณาปัญหาของมนุษย์ได้หลายแง่มุม (สุนทร โคมิน และสนิท สมัครงการ อ้างถึงใน เพชรรัชฎ์ แก้วสุวรรณ, 2537, หน้า 4)

ในการวัดค่านิยมนั้น สุนทร โคมิน และสนิท สมัครงการ ได้สร้างเครื่องมือวัดค่านิยมของไทยขึ้น โดยยึดทฤษฎีของ โรคิช (เพชรรัชฎ์ แก้วสุวรรณ, 2537, หน้า 4) อย่างไรก็ตามยังมีผู้สร้างแบบวัดค่านิยมตามทฤษฎีของ สแปรงเจอร์ คือ อัลพอร์ต เวอร์นอน และลินเช่ ซึ่งมีผู้นำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย มีการแปลเป็นภาษาไทย และนำมาใช้กันในการแนะแนว ต่อมาได้มีคณะทำงานกลุ่มหนึ่งได้นำทฤษฎีค่านิยมของสแปรงเจอร์ มาศึกษาแล้วนำแนวทางการสร้างแบบทดสอบของอัลพอร์ต เวอร์นอน และลินเช่ มาใช้กับบุคคลหลายกลุ่ม เป็นต้นว่า ตำรวจ พยาบาล ครู นักบวช และนักธุรกิจ (ศิริพงษ์ เสภาภาน, 2536; วีรวุฒน์ คนกาญจน์, 2537; เพชรรัชฎ์ แก้วสุวรรณ, 2537; สุทิน พิทักษ์นรชน, 2537 และสมปอง อมรสิทธิวงศ์, 2540)

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแบบวัดค่านิยมที่กล่าวข้างต้นมาวัดค่านิยมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำผลจากการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาค่านิยมเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาค่านิยมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อเปรียบเทียบค่านิยมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน จะมีค่านิยมในแต่ละด้านต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ จำกัดขอบเขตในการศึกษาดังนี้

1. ค่านิยมที่ศึกษาครั้งนี้ ยึดทฤษฎีค่านิยมตามแนวคิดของสแปรงเจอร์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุนทรียภาพ ด้านสังคม ด้านการเมือง และ ด้านศาสนา
2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ใน 5 ภูมิภาค คือ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร
3. ช่วงเวลาในการศึกษา คือ ปีการศึกษา 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดความหมายของศัพท์ที่ใช้ ดังนี้

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นแนวความคิด ความเชื่อ ความต้องการ เป็นสิ่งที่จะช่วยให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่มีคุณค่าแก่ตนเองหรือสังคม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ

1. ค่านิยมทางวิชาการ (theoretical value) เป็นค่านิยมที่จะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลแสวงหาความจริง และใช้สมองในการคิดพิจารณาหาข้อเหมือนหรือข้อแตกต่าง ใช้การสังเกตและเหตุผลเป็นหลัก
2. ค่านิยมทางเศรษฐกิจ (economic value) เป็นค่านิยมที่กระตุ้นให้บุคคลสนใจสิ่งที่มีประโยชน์ สามารถสนองความต้องการทางกายได้เป็นหลัก
3. ค่านิยมทางสุนทรียภาพ (aesthetic value) เป็นค่านิยมที่จะช่วยให้บุคคลพึงพอใจในรูปทรง และความกลมกลืน ความงามสง่า ความสมดุลได้สัดส่วนหรือความเหมาะสม

4. ค่านิยมทางสังคม (social value) เป็นค่านิยมที่เป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีความรักให้กับผู้อื่น เห็นใจผู้อื่น มีความเมตตา กรุณา ไม่เห็นแก่ตัว

5. ค่านิยมทางการเมือง (political value) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้บุคคลสนใจอำนาจมากกว่าสิ่งอื่น

6. ค่านิยมทางศาสนา (religious value) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้บุคคลให้ความสำคัญกับความเป็นเอกภาพ มุ่งมั่นที่จะสร้างความคิด

แบบทดสอบวัดค่านิยม หมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดค่านิยมของผู้บริหารหกด้าน คือ ค่านิยมด้านวิชาการ ค่านิยมด้านเศรษฐกิจ ค่านิยมด้านสุนทรียภาพ ค่านิยมด้านการเมือง ค่านิยมด้านสังคม และค่านิยมด้านศาสนา ซึ่งแบบทดสอบนี้แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 กำหนดสถานการณ์ให้ มีตัวเลือก 2 ตัวเลือก ให้คะแนนรวมกันเป็น 3 คะแนน มีจำนวน 60 ข้อ

ตอนที่ 2 กำหนดสถานการณ์ให้ มีตัวเลือก 4 ตัวเลือก ให้คะแนนเรียงตามลำดับเป็น 4, 3, 2, 1 มีจำนวน 30 ข้อ

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มสาระของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ถ้าบรรลุวัตถุประสงค์ จะทำให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ทำให้ทราบค่านิยมของผู้บริหารสถานศึกษาจะช่วยให้สามารถพัฒนาผู้บริหารในแต่ละประเด็นได้ชัดเจนขึ้น

2. ทำให้ทราบความแตกต่างของค่านิยมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสถานภาพต่างกัน

3. เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป